

Vzor srdce

N	srdc-e, pol-e	srdc-ia, pol-ia
G	srdc-a, pol'-a	srdc-0, pol-í
D	srdc-u, pol'-u	srdc-iam, pol-iam
A	srdc-e, pol-e	srdc-ia, pol-ia
L	o srdc-i, o pol-i	o srdc-iach, o pol-iach
I	srdc-om, pol'-om	srdc-ami, pol'-ami

Podľa vzoru *srdce* sa skloňujú podstatné mená stredného rodu zakončené v nominatíve jednotného čísla na -e. Patria sem:

- zdrobneniny na -ce, napr.: *slovce* (*slovo + ce*), *drievce* (*drevo + ce*);
- nezdobňujúce slová zakončené na -ce, napr.: *brdce*, *slnce* (*sln + ce*), *srdce*;
- slová zakončené na -ište, napr.: *učilište*, *Hradište*. Sem patria aj inoslovanské názvy zakončené na -e, napr.: *Uherské Hradiště – Uherského Hradišta*, *Bjele Polje – Bjelého Polja*, *Gorodišče – Gorodišča*;
- ostatné slová stredného rodu zakončené na -e, napr.: *lože*, *more*, *oje*, *pole*. Sem patria aj slová ako *líce*, *plece*, *vrece* (Tieto slová zakončené na -ce nie sú vytvorené príponou -ce, ale zo slovotvorného hľadiska majú tvar *koreň + e*, napr.: *líc + e.*);
- zodpovedajúce pomnožné podstatné mená, napr.: *dvercia*, *plúca*, *prsia*, *Hlivištia*.

Genitív množného čísla má tieto tvary:

1. Nulová pádová prípona a zdĺženie kmeňovej hlásky, ak nie je dlhá.

Zdĺžovať sa môžu tieto hlásky: *e – ie, i – í, l – í, r – ř*. Takto sa tvorí genitív:

- pri slovách, ktoré majú pred zakončením *-e* jednu spoluhlásku, napr.: *líce – líc, plece – pliec, plúca – plúc, prsia – prs* (slabikové *r/l* sa nepočíta ako spoluhláska), *vrece – vriec*;
- pri slovách na *-ce*, ktoré sa nepociťujú ako zdrobneniny a majú zakončenie **slabičné / alebo r + spoluhláska + prípona -ce**, napr.: *brdce (br + d + ce) – brdc, slnce – slnc, srdce – srdc*;
- pri slovách zakončených na *-iště*, napr.: *učilište – učilišť*.

Posledná kmeňová slabika sa nezdlžuje po predchádzajúcej dlhej, napr.: *riečište – riečišť*.

2. Nulová pádová prípona a vkladná samohláska. Takto sa tvorí genitív:

- zdrobnenín na *-ce*, napr.: *zrnce – zrnec* (nie *zřnc*, lebo slovo sa pociťuje ako zdrobnenina);
- slov *vajce* a *citoslovce*: *vajce – vajec, citoslovce – citosloviec* (podstatné meno *slovce* je zdrobnenina, ale *citoslovce* sa nepociťuje ako zdrobnenina).

Podstatné mená *vajce* a *citoslovce* patria medzi slová zakončené na kombináciu **samohláska + spoluhláska + -ce**, takže nemajú

slabičné *l/r* ako *brdce*, *slnce* atď. (pozri vyššie), a preto tvoria genitív ako zdrobneniny, hoci sa nevnímajú ako zdrobneniny.

Vkladá sa dvojhláska *-ie*, napr.: *slovce* – *slovi**ec***. Po *j* a predchádzajúce dlhej spoluhláske sa vkladá *e*, napr.: *vajce* – *vaj**ec***, *drievce* – *driev**ec***.

3. **Pádová prípona -í.** Majú ju tieto slová: *lože* – *lož**í***, *more* – *mor**í***, *oje* – *oj**í***, *pole* – *pol**í***.

Skloňovanie slova *oje*:

N	oje	oja
G	oja	ojí
D	oju	ojam
A	oje	oja
L	o oji	o ojach
I	ojom	ojami

Lokál jednotného čísla má na rozdiel od ruštiny príponu *-i*, teda: *Idem na (koho čo) pole.* – *Иду на (кого что) поле.* – *Som na (kom čom) polí.* – *Я на (ком чём) поле.*

Rytmický zákon sa uplatňuje vo všetkých pádoch, napr.: *okience* – nominatív množného čísla *okienca*, genitív *okienec*, datív *okien**cam***, lokál *o okien**cach***.

Podstatné meno *prsia* sa v instrumentáli množného čísla často používa v nesprávnom tvare *pr**siami***, správne: *pr**sami***.

Nové slová do vzoru *srdce* takmer nepribúdajú. Väčšina slov zakončených na českú príponu *-ište* sa presunula do skupiny s príponou *-isko*, napr.:

riečište – riečisko. Zdrobneniny zakončené na príponu *-ce* prechádzajú do skupiny s príponou *-ko*, napr.: *slovce – slovko*. Ale vzor *srdce* je frekventovaný a väčšina jeho slov patrí do jadra slovnej zásoby.

Zdroje: Morfológia slovenského jazyka 1966, Slovenské slovníky SAV

Autor: Peter Hukel